

Sorg- og kriseplan

Et gammelt kinesisk ordsprog siger:

*"Du kan ikke forhindre sorgens fugle i at flyve over dit hoved,
men du kan forhindre dem i at bygge rede i dit hår"*

Udarbejdet 2017

Indhold

Forord	3
Dødsfald i elevs nærmeste familie (mor, far søskende)	4
Lige efter dødsfaldet	4
Om begravelsen	5
Når et barn dør	8
Om begravelsen	10
Når et personale dør	12
Lige efter dødsfaldet	12
Når personale mister nærtstående slægtning (forælder, ægtefælle, børn, søskende)	14
Når elever oplever kriser (skilsmisse, alvorlig sygdom mm.)	15
Håndtering af ulykker	16
Når ulykken sker uden for matriklen i skoletiden	16
Opfølgning	17
Når ulykken sker på matriklen	18
Opfølgning	18
Information om ”Sorgreaktioner hos børn”	19
Telefonliste	20
Bilag A, B og C	22
Bilag A ”Tekstforslag ved elevs død”	22
Bilag B ”Information om begravelse”	23
Bilag C – Infoskriv ved medarbejders død	24

Forord

Denne sorgplan er tænkt som en vejledning for skolens personale, hvis en ulykke eller et dødsfald skulle finde sted. Den er udsprunget af behovet for praktisk og konkret hjælp i en svær situation.

Det vi ved om at miste

Når børn mister eller er udsat for andre alvorlige hændelser, påhviler det de voksne, der har daglig omgang med barnet, at tage hånd om situationen. Der er ikke andre, der gør det.

Mange voksne kan have svært ved at forholde sig til sorg og død. I afmagt vælges den eneste løsning, der ikke dur - nemlig at lade som ingenting. Det er det værste, du kan gøre. Åbenhed om det skete er, uanset hvor trist og traumatisk det end måtte være, den bedste støtte for barnet.

Sådan støtter vi eleven

Som medarbejder kan man føle sig utilstrækkelig ved mødet med et barn, som har oplevet et alvorligt tab. Du kan ikke ændre det skete eller erstatte den mistede.

Men som klasselærer/medarbejder på Gregers Krabbe Friskolen er du også én af de voksne uden for familien, som barnet sikkert har et nært forhold til. Det er derfor din opgave at være til støtte for barnet i dets sorg ved at være den, som hjælper med at forarbejde sorgen. Grundlaget er fortsat de daglige opgaver og rutiner. Vær opmærksom på barnet og vis, at du er parat til en snak, hvis barnet udtrykker behov.

Det er vigtigt, at du som den voksne tør tage initiativet i forhold til barnet. Som medarbejder er du "isbryderen", for barnet vil oftest gerne selv tale om det skete.

Et kendt symptom på, at barnet har brug for dig som voksen, er, når du bemærker, at barnet isolerer sig – trækker sig ind i sig selv.

Barnets sorg respekteres, og ud fra dit kendskab til barnet – og efter samråd med hjemmet – vurderes tidsperspektivet og omfanget af eventuelle særlige hensyn, der skal tages.

Enhver traumatisk oplevelse skal tages alvorligt, - og som medarbejder på Gregers Krabbe Friskolen har du et ansvar for, at dette sker. Det er skolelederen eller udvalgt klasselærer, der som teamleder koordinerer dette arbejde.

Traumatiske begivenheder er forskellige og påvirker forskelligt. Derfor findes ingen færdige anvisninger. Der lægges op til, at alle medarbejdere bliver i stand til at hjælpe med situationsfornemmelse og med handlekraft.

Det er således af flere årsager svært at tackle den tragiske hændelse på en god måde. Ikke to situationer er ens, så derfor har planen fået en fleksibel udformning.

Brevene (bilag A, B & C) er selvfølgelig kun tænkt som forslag.

Alvorlig sygdom (elev)

1. Når skolen modtager meddelelse om en elevs alvorlige sygdom, orienterer skolelederen de øvrige medarbejdere. Der træffes dernæst aftale om, hvordan meddelelsen evt. formidles videre til eleverne og deres forældre. Dette sker efter aftale med forældrene til den sygdomsramte elev.
2. Nogle forældre vil vælge at henvende sig direkte til klasselæreren eller kontaktpædagogen, som herefter påtager sig formidlingsopgaven til ledelsen. Lederen aftaler med klasselæreren/pædagog omkring formidling til andre voksne og børn omkring barnet.
3. Spørg om familien selv vil orientere klassen om sygdommen. Klassens forældre informeres mundtligt eller skriftligt. Informationen skal være *enkel og korrekt*, så rygtedannelse undgås.

Dødsfald i elevs nærmeste familie (mor, far søskende)

Lige efter dødsfaldet

1. Skolens orienterer alle medarbejdere. Ved pårørende i vuggestue og børnehave orienteres medarbejdere i vuggestue og børnehave ligeledes.
2. Skoleleder og klasselæreren orienterer i fællesskab klassen - måske ønsker de pårørende selv at informere klassen, eller at være til stede, når der informeres. Skolelederen sender et brev hjem til klassens forældre eller en mail over forældreintra.

3. Tal åbent om dødsfaldet i klassen, evt. mens eleven ikke er til stede. Fortæl, om muligt, hvad der er sket. Forbered kammeraterne på, at eleven kan være mere sårbar end ellers, og at de derfor må vise ekstra omtanke.
Tal også åbent, mens eleven er der.
4. Skolen sender en kondolencebuket hjem umiddelbart efter dødsfaldet. Hvis der er flere søskende koordineres hjemsendelse af kondolencebuketter fra klasserne, så de kommer samme dag.

Om begravelsen

1. Der skal tages kontakt til hjemmet inden begravelsen enten af skoleleder eller klasselærer. Dels for at høre om deltagelse, og dels for at høre hvad skolen kan gøre for at hjælpe eleven.
2. En god idé kan være, at klasselæreren foruden skoleleder deltager i begravelsen.
3. Det anbefales, at elever fra klasserne deltager i begravelsen, hvis familien er indforstået med dette. Skoleleder spørger de pårørende, om de ønsker at medarbejderes (og eventuelt én eller et par af klassekammeraternes) deltager i begravelsen.
4. Hvis de pårørende er indforståede hermed, aftaler klasselæreren med klassen og forældrene, hvem der deltager og hvordan. Især i de mindre klasser er det vigtigt, at eleverne deltager med "sin egen" ledsagende voksen. Det er væsentligt, at frivilligheden råder. Der må ikke øves noget pres.
5. Klasselæreren aftaler med klassen og forældrene, om der skal sendes blomster til begravelsen fra klassen, elever og forældre.
6. Skolelederen sørger for, at der sendes blomster fra skolen.

Tiden efter begravelsen

Klasselæreren og øvrige medarbejdere skal være opmærksomme på:

1. I samarbejde med forældrene udpeges en medarbejder, som tager sig særligt af eleven.
2. Brug tiden indtil eleven kommer i skole til at tale om det at miste.
3. Vær opmærksom på elevens sorgreaktion.
At der kan være behov for at tale konkret om dødsfaldet og savnet i lang tid – også for at gøre de andre elever bevidste om, hvor lang tid sorg kan tage.
4. Fortæl at sorg tager meget lang tid, men at den "sørgende" vil prøve at være "normal" – men intet er normalt, når man har mistet en far/mor/søskende, og der bør vises særlig omtanke. Spørg jævnligt til eleven – sorg tager tid.
Vær opmærksom på, at en kammerats sorg rører ved angsten hos alle børnene.
5. Aftal med hjemmet, om det vil være en god idé at tage emner som "At miste" og "Døden" nærmere op i klassen.
6. Skolepsykologen og sognepræsten kan være vigtige ressourcepersoner i opfølgingsarbejdet.
7. Et besøg på gravstedet kan være en god anledning til at få snakken i gang, både for den berørte elev og for resten af klassen.
8. Tal jævnligt med barnet om, hvordan det går i både skole og SFO. Der kan evt. henvises til andre, f.eks. sundhedsplejersken.
9. Husk at tænke på mærkedage for barnet
10. Tilbyd at gå med på kirkegården, evt. sammen med klassen
11. Klasselæreren bør have jævnlig kontakt med hjemmet, også for at sikre, at barnet og familien får oplysninger om muligheder for hjælp fra rådgivningsgrupper, sorggrupper eller andet. Klasselæreren kan tage kontakt til sundhedsplejersken for at få oplysninger om støttemuligheder.

Børns forskellige sorgreaktioner

1. Nogle bearbejder hurtigt sorgen, efter at dødsfaldet er kendt. Andre vil først få mærkbare reaktioner nogen tid efter.
2. Børn kan gå "ud og ind" af deres sorg.
3. Skyldfølelser er typiske udslag af sorgreaktioner hos børn og unge. Hos børn forbindes skyldfølelsen ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Både hos børn og teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning":
"Døde hun, fordi jeg sagde hun var dum? Døde han, fordi jeg gjorde noget grimt ved ham?"

Sorgens fire stadier

1. Chokfasen:
Varer fra et øjeblik til nogle døgn.
2. Reaktionsfasen:
Kan vare i flere uger.
3. Bearbejdningsfasen:
Kan vare i over et år.
4. Ny-orienteringsfasen:
Vil bestå hele tiden. Individet vil leve med et ar i sjælen, som aldrig forsvinder.

Elevsamtaler og struktur

Samtaler i klassen og SFO, hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning. Samtalen kan struktureres på følgende måde:

- a) Introduktion
- b) Fakta
- c) Tanker
- d) Reaktionen
- e) Information
- f) Afslutning

På de ældste klassetrin vil det også være givende med sådanne samtaler i mindre grupper.

Skolepsykologen og skolens præst kan være vigtige ressourcepersoner i det opfølgingsarbejdet.

Når et barn dør

Lige efter dødsfaldet

1. Det øvrige personale – lærere, pædagoger, medhjælpere, sekretær, pedel og rengøringsassistent samles og underrettes af skoleleder, inden nogen børn underrettes om det skete. Dette sker ved, at medarbejderne samles i den førstkommande pause. Skoleleder vil desuden underrette de ansatte, som ikke er til stede på arbejdspladsen. Denne orientering af ikke tilstedeværende personale kan efter aftale deles mellem skoleleder, souschef eller pædagogisk leder.
2. **Barnets klasse**
Barnets klasse underrettes af skoleleder og klasselærer. Klasselæreren "beholder" klassen resten af skoledagen. Klasselæreren sørger for:
 - a) at ingen børn sendes hjem, før forældrene er underrettet om det skete (eleverne får et brev med hjem fra kontoret). Forældrene gøres endvidere opmærksomme på, at ingen elever bør være alene hjemme, når de kommer hjem fra skolen/SFO.
 - b) at børn, som ikke er til stede, underrettes om det skete.
3. Under samtalen/samværet med børnene er det vigtigt at huske på:
 - at der tales åbent og konkret om det, der er sket.
 - at der skabes mulighed for, at børnene kan tale om det, de tænker og føler.
4. Det er vigtigt at en beskrivelse af forløbet overleveres fra klasselæreren til pædagogerne i SFO'en, såfremt der er tale om en klasse i denne aldersgruppe.
5. Det er meget vigtigt, at klasselæreren/klasselærerne får meget støtte og hjælp af

- kollegerne. Vær ærlig hvis du ikke føler, at du kan magte opgaven. Tal med din skoleleder om dette.
6. Vær alle opmærksom på elevernes forskellige sorgreaktioner.
 7. Skolens øvrige klasser
Skolens øvrige klasser underrettes af "deres" lærere eller af skolens leder.
 8. Klassens lærere og kontaktpædagog vurderer derefter selv, hvad der er mest hensigtsmæssigt resten af skoledagen. Tiden må have lov til at stå stille i sådan en situation. Væsentligt er dog, at børnene er på skolen, indtil skoledagen er forbi. De voksne bør være opmærksomme på børn, som reagerer særlig voldsomt på det skete og eventuelt underrette hjemmet, inden eleven sendes hjem.
 9. Flaget hejses på halv
Flaget hejses på halv, når samtlige klasser er underrettet. Det er skoleleders opgave at drage omsorg for, at dette bliver gjort.
 10. Der kan skrives et brev til klassekammeraternes hjem. Skoleleder drager omsorg for dette.
 11. Skoleleder skriver en meddelelse til samtlige elever på skolen om dødsfaldet.
 12. Mindehøjtidelighed for skolens/SFO'ens børn og ansatte bør afholdes helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet. Hvis det er muligt, inddrages børnene fra den pågældende klasse i planlægningen af mindehøjtideligheden, f.eks. med ideer til salmer/sange, musik, udsmykning og forskellige indlæg.
 13. Skoleleder drager omsorg for, at de pårørende inviteres til mindehøjtideligheden.
 14. Det er vigtigt, at der i ovenstående tages højde for familiens ønsker, i det omfang det kan lade sig gøre.
 15. Sker dødsfaldet i en ferie gennemføres det, der umiddelbart er muligt.

Om begravelsen

Det aftales med skoleleder, hvem der spørger de pårørende, om de ønsker at lade barnets klassekammerater deltage i begravelsen. Hvis de pårørende er indforstået hermed, sker følgende:

1. Når dagen for begravelsen er fastsat, får barnets klasse en kortfattet mundtlig meddelelse om muligheden for deltagelse i begravelsen.
2. Eleverne får desuden en skriftlig meddelelse med hjem om deltagelsen i begravelsen, da disse børn nok *bør* følges med en voksen.
3. Det vil være godt, at så mange af eleverne som muligt kan være med til begravelsen, da det kan være af stor betydning for bearbejdningen af sorgen i den nærmeste tid. Dog er det væsentligt, at frivilligheden råder. Der må ikke øves noget pres.
4. Klasselæreren taler på forhånd med klassen om, hvad der skal ske ved begravelsen – dette er vigtigt, hvad enten børnene skal deltage i begravelsen eller ej.
5. Ligeledes aftaler klasselæreren, om der skal sendes blomster til begravelsen fra klassen (elever og forældre).
6. Skolelederen sørger for, at der sendes blomster fra skolen.
7. Afholdes begravelsen på en skolehverdag er det op til skolelederen at lægge en plan for gennemførelse af skoledag for elever der ikke skal deltage i begravelsen.
8. På begravelsesdagen hejses flaget på halv stang. Efter begravelsen skal flaget på hel. Skolelederen drager omsorg for dette.

Tiden efter begravelsen

1. Skoleleder, klasselærer og klassekammerater skriver evt. et mindeord, som hjemsendes til alle elever og forældre (intra eller udleveret brev)

2. Det kan have stor betydning for klassen, at den afdøde elevs stol og bord bliver stående i klasseværelset et stykke tid – (nogle sætter lys og blomster på bordet). Der kan også være andre konkrete ting, der minder om vedkommende, som der kan tages vare på.
3. Det kan være en god ide, at lade klassens elever skrive eller tegne til afdøde barns hjem.
4. Klassen kan besøge gravstedet (måske ved bestemte lejligheder).
5. Samtaler i klassen i tiden efter begravelsen, hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning. Vær i den sammenhæng opmærksom på børnenes signaler, der fortæller, hvornår de er klar til at tale om det skete.

Elevernes sorgreaktioner er forskellige

1. Nogle "bearbejder" hurtigt sorgen efter dødsfaldet. Andre vil først få mærkbare reaktioner nogen tid efter.
2. Skyldfølelser er typiske udslag af sorgreaktioner hos børn og unge. Hos børn forbindes skyldfølelsen ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Både hos børn og teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning":
"Døde hun, fordi jeg sagde, hun var dum?"
"Døde han, fordi jeg gjorde noget grimt ved ham?"
3. Sundhedsplejersken, skolepsykologen og præsten kan være vigtige ressourcepersoner i opfølgingsarbejdet.
4. Det er vigtigt, at klasselæreren får meget støtte og hjælp af skoleleder og kollegerne i hele forløbet.
5. Skoleleder tager initiativ til, at klasselærer og pædagoger i SFO (efter en kortere periode efter begravelsen), samles og taler om, hvordan det går med klassen/SFO.
- 6. Ved trafikuheld**
I tilfælde af trafikuheld er det væsentligt, at politiet orienterer om det skete for at udrydde eventuelle forestillinger og misforståelser.

7. I tilfælde, hvor lærere/pædagoger er til stede ved ulykker, skal skoleleder sørge for, at der efterfølgende tilbydes psykologhjælp.

Når et personale dør

Lige efter dødsfaldet

1. Det øvrige personale – lærere, pædagoger, medhjælpere, sekretær, pedel og rengøringsassistent samles og underrettes af skoleleder, inden nogen børn underrettes om det skete. Dette sker ved, at medarbejderne samles i den førstkommande pause. Skoleleder vil desuden underrette de ansatte, som ikke er til stede på arbejdspladsen
2. Skolelederen underretter personalet. Dette sker ved, at medarbejderne samles i den førstkommande pause. Skoleleder vil desuden underrette personale, som ikke er til stede på arbejdspladsen.
3. Klasserne informeres i den efterfølgende time af klasselæreren eller den lærer, der skal have klassen (helst klasselæreren hvis dette kan organiseres).
4. Skoleleder deltager i orienteringen i den afdøde medarbejders primære klasse.
5. Der bør dog foretages skemarokeringer i følgende tilfælde:

Hvis en klasse har mistet sin klasselærer, overtager en anden primær lærer klassen for at give dem informationen. Den samme lærer bør derefter beholde klassen resten af skoledagen.

6. Klassens lærere afgør i samråd med skoleleder, hvad der skal ske resten af dagen. Under samtalen/samværet med eleverne er det vigtigt at huske på:
 - at der tales åbent og konkret om det skete
 - at der skabes mulighed for, at eleverne kan tale om det, de tænker og føler
 - at tiden må have lov at stå stille
 - **Flaget hejses på halv stang**, når samtlige klasser er underrettet. Det er skoleledelsens opgave at drage omsorg for, at dette bliver gjort.

7. Skolelederen skriver en meddelelse til samtlige børn på skolen og SFO om dødsfaldet. Meddelelsen gives ligeledes til forældre i daginstitutioner.
8. Mindehøjtideligheden for børn og ansatte bør afholdes helst dagen efter meddelelsen om dødsfaldet.
9. Hvis det er muligt, inddrages børnene i, hvad der skal ske under mindehøjtideligheden, eventuelt med ideer til salmer/sange, musik, udsmykning og andre indlæg. Skoleleder drager omsorg for, at de pårørende inviteres til mindehøjtideligheden.
10. Sker dødsfaldet i en ferie gennemføres det, der umiddelbart er muligt

Om begravelsen

1. Skoleleder informerer personalet om begravelsen. Desuden spørger skoleleder de pårørende, om de ønsker at lade børn deltage i begravelsen.
2. Hvis de pårørende er indforstået hermed, sker følgende:
 - Klasselæreren informerer mundtligt relevante klasser om muligheden for at deltage i begravelsen.
 - De enkelte klasser af børn aftaler med deres klasselærer, hvordan den eventuelle deltagelse kan organiseres m.h.t. transport, blomster, ansvar, (evt. forældredeltagelse) m.v.
 - Børnene får desuden en skriftlig meddelelse med hjem om deltagelse i begravelsen, da disse børn bør følges med en voksen. Skoleleder drager omsorg for dette.
3. Skoleleder sørger for, at der sendes blomster fra skolen samt bestyrelsen.
4. **Flaget hejses på halv**
Flaget hejses på halv stang, når samtlige klasser er underrettet. Det er skoleleders opgave at drage omsorg for, at dette bliver gjort.
5. Afholdes begravelsen en skolehverdag lukker skole og SFO i det omfang, det skønnes nødvendigt. Denne vurdering foretages af skoleleder.

Tiden efter begravelsen

1. Skoleleder, medarbejdere og elever skriver evt. et mindeord, som hjemsendes til alle.
2. Det er vigtigt med kollegial støtte og hjælp. AMR kan være en vigtig resurseperson i denne sammenhæng.
3. Samtaler i klasserne efter begravelsen, hvor man sætter ord på tanker og følelser i forbindelse med det skete, vil fortsat have stor betydning. På de ældste klassestrin kan det også være givende med sådanne samtaler i mindre grupper.
4. Vær opmærksom på elevernes og de ansattes forskellige sorgreaktioner.
5. Skyldfølelser er typiske udslag af sorgreaktioner hos børn og unge. Hos børn forbindes skyldfølelsen ofte med, om de fortsat kan lege og have det sjovt. Både hos børn og teenagere forbindes den tit med "magisk tænkning":
"Døde hun, fordi jeg sagde, hun var dum?"
"Døde han, fordi jeg gjorde noget grimt ved ham?"
6. Sker dødsfaldet i en ferie gennemføres det, der umiddelbart er muligt.

Når personale mister nærtstående slægtning (forælder, ægtefælle, børn, søskende)

Lige efter dødsfaldet

1. Skoleleder underretter mundtligt personalet om det skete. Det bør overvejes om medarbejdere i daginstitutioner ligeledes orienteres.
2. Skoleleder orienterer (efter aftale med medarbejderen) alle klasser om årsagen til lærerens fravær.
3. Der sendes en buket blomster til medarbejderen fra skolen. Skoleleder drager omsorg herfor.

4. Klasselæreren/eller anden lærer aftaler med medarbejderens primære klasse, om der skal sendes blomster til begravelsen (fra klassen).
Klasselæreren/eller anden lærer står for det praktiske i denne sammenhæng
5. Skoleleder drager omsorg for, at der holdes en samtale med medarbejderen, hvor relevante ting drøftes. Herunder diverse støtte- og hjælpeforanstaltninger, som arbejdspladsen kan tilbyde eller være med til at tilbyde.

Når elever oplever kriser (skilsmisse, alvorlig sygdom mm.)

1. Klasselæreren/primære lærere er særligt opmærksomme på barnets trivsel og reaktioner.
2. Klasselæreren rådgiver og vejleder om muligheder for hjælp til elev og forældre (evt. i samråd med skoleleder)
3. Klasselæreren videregiver nødvendige oplysninger til relevante kolleger både på skole og SFO.
4. Klasselæreren sørger for løbende kontakt til hjemmet.
5. Klasselæreren skal løbende holde skoleleder underrettet.
6. Ved skilsmisse: fasthold kontakten til begge forældre – og tag ikke parti.
7. I forbindelse med kriser under opsejling – fx ved kendskab til alvorlig sygdom hos forælder, kan klasselærer altid tage kontakt til skolelederen, så de i samarbejde kan lave en plan for, hvordan skole/SFO bør forholde sig og hvilke tiltag, vi bør igangsætte i den svære krisetid. Det kan aftales, hvem der inddrages hvornår (fx skolepsykolog, sundhedsplejerske mv.)

Håndtering af ulykker

Når ulykken sker uden for matriklen i skoletiden

Personalets håndtering af ulykken:

1. Gør håndteringen af en ulykkessituation lettere ved at medbringe mobiltelefon på ture.
2. Skaden/ulykken begrænses og hjælp tilkaldes (112)
3. Medarbejderen tager sig af den/de forulykkede barn/børn, indtil hjælpen når frem.
4. Medarbejderen skaffer sig overblik over situationen:
"Hvad er der sket? Hvem er involveret? Hvem er vidne til ulykken?"
5. Medarbejderen underretter skolen/SFO så hurtigt som muligt.
6. Medarbejderen tager sig af de øvrige elever – eller sørger for, at en kollega gør dette. Vær opmærksom på, om nogle af børn reagerer ved at gå i panik eller i chok.
7. Medarbejderen sørger for at bringe de øvrige børn tilbage til skolen/SFO.
8. Hvis det er muligt, tager en medarbejder med den/de forulykkede børn på hospitalet.
9. **Mobiltelefoner:** Medarbejderen inddrager samtlige børns mobiltelefoner.

Skolens/SFO's håndtering af situationen

1. Skoleleder underretter det/de berørte hjem.
2. Skoleleder skaffer evt. hjælp til at få de resterende børn bragt hjem til skolen/SFO.
3. Skoleleder kontakter hospitalet for at få underretning om den/de forulykkede børn.

4. Skoleleder sørger for at underrette alle medarbejdere på skolen/SFO. Der tages først kontakt til klasselæreren. Det bør overvejes om medarbejdere i daginstitutioner ligeledes bør orienteres.
5. Skoleleder sørger for brev til klassens forældre (ved større ulykke alle forældre på skolen).

Skolens/SFO håndtering af situationen efter barnet/børnene er tilbage på matriklen

1. Skoleleder og evt. ekstra medarbejder står til rådighed, når medarbejdere og børnegruppe vender tilbage til matriklen. Den ekstra medarbejder er så vidt muligt en kendt person for børnegruppen.
2. Alt efter behov sørger lederen for forplejning af medarbejdere og børn ved tilbagekomsten.
3. Lederen sørger for, at børnene holdes samlet, indtil deres forældre afhenter dem.
4. Er der tale om en ulykke med dødelig udgang, træder handlingsplanen for dødsfald i kraft.

Opfølgning

1. Børnene skal have ærlige oplysninger om, hvad der er sket. Der sendes brev hjem til forældrene fra skoleleder.
2. Reaktionsmønstrene efter en ulykke er ikke ens. Vær opmærksom på, at mange, som ikke umiddelbart ser ud til at reagere, kan få reaktioner senere. Både børn og voksne, som har behov for det, skal tilbydes særlig efterbehandling.

3. Længerevarende hospitalsophold

Ved skader, der fører til længere hospitalsophold, holder klasselæreren kontakt med hjemmet og sygehuset.

Skoleleder drager omsorg for, at der sendes en hilsen fra skolen til den skadesramte. Klasselærer drager omsorg for, at der sendes en hilsen fra klassekammerater til den skadesramte.

4. Hvis en elev får varige mén efter en ulykken, følges dette specielt op af klasselæreren med hensyn til genforeningen med miljøet på skolen og i SFO.

Når ulykken sker på matriklen

Ved alvorlige ulykker:

1. De medarbejdere, der først er til stede, underretter kontoret og forsøger at holde de øvrige børn væk fra ulykkesstedet. Skoleleder/kontoret tilkalder derefter hjælp (112)
2. Om nødvendigt tilkalder medarbejderen der er til stede ved ulykken selv hjælp (112) og underretter derefter kontoret/skoleleder.
3. Skoleleder/kontoret sørger for, at en/flere andre personer kan hjælpe i situationen med hensyn til førstehjælp og beroligelse samt normalisering af situationen for de øvrige børn.
4. **Mobiltelefoner**
Medarbejderen inddrager samtlige børns mobiltelefoner.
5. Skoleleder/kontoret kontakter det/de berørte hjem.
6. **Søskende**
Har det forulykkede barn søskende på skolen, skal der tages hånd om dem. Barnets klasse/børnegruppen skal orienteres om ulykken.
7. Skoleleder sørger for, at der medsendes en person fra personalet til hospitalet med den/de tilskadekomne.

Opfølgning

1. Børnene skal have ærlige oplysninger om, hvad der er sket.
2. Reaktionsmønstrene efter en ulykke er ikke ens. Vær opmærksom på, at mange, som ikke umiddelbart ser ud til at reagere, kan få reaktioner senere. Både børn og voksne, som har behov for det, skal tilbydes særlig efterbehandling.

3. Længerevarende hospitalsophold

Ved skader, der fører til længere hospitalsophold, holder klasselæreren kontakt med hjemmet og sygehuset.

Skoleleder drager omsorg for, at der sendes en hilsen fra skolen til den skadesramte. Klasselærer drager omsorg for, at der sendes en hilsen fra klassekammerater til den skadesramte.

4. Hvis en elev får varige mén efter en ulykken, følges dette specielt op af klasselæreren med hensyn til genforeningen med miljøet på skolen og i SFO.

Information om "Sorgreaktioner hos børn"

At give sig tid og plads til at sørge har betydning for, hvordan tilværelsen vil forme sig i fremtiden. Afgørende er også familiens og venners støtte. Alle sørgende har brug for ekstra omsorg i en lang periode efter dødsfaldet.

Det er tungt at snakke om sorg, - men måske er det godt at tale om det i klassen eller SFO. Man kan hjælpe hinanden med at få plads til de følelser, som kan være svære at tale om og dele med andre. Enhver traumatisk oplevelse skal tages alvorligt – og som voksen har du et medansvar for, at det sker.

Børn, der sørger, har brug for at opleve, at det er i orden/acceptabelt at vise alle mulige følelser – at blive vred, at blive bange eller at græde.

Selvom børn får en alvorlig besked, betyder det ikke, at de hele tiden går rundt og er kede af det. Børn går, på en anden måde end voksne, ind og ud af sorgen. De tager det i deres eget tempo. Ind imellem leger de, og er til stede i nuet. Det er pauserne mellem aktiviteterne, der gør ondt. "De sørger i klumper".

Det er langt fra sikkert, at børn viser deres sorg ved gråd. Sorgen viser sig mange gange i barnets opførsel og fysiske reaktioner. Nogle af disse reaktioner viser sig måske først efter flere måneders forløb.

Nogle af de mest *almindelige* sorgreaktioner hos børn er:

- Angst
- Stærke minder

- Søvnforstyrrelser
- Tristhed, længsel og savn
- Vrede og opmærksomhedskrævende adfærd
- Skyld, selvbebrejdelser og skam
- Vanskeligheder i skolen
- Fysiske gener

Er du i tvivl, om barnets sorgreaktioner er naturlige, kan du bede skolepsykologen om råd og bistand.

Telefonliste

Alarmcentralen	112
Politi	114
Gifflinjen Region Nord	8212 1212
Aalborg lægevagt	7015 0300
Skoleleder Lars Øgendahl Overgaard	2227 2833
Bestyrelsesformand (Michael Vester)	2966 1234
PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning):	9988 9988
Skolepsykolog (Ditte Bach Nielsen):	9988 7880/4177 6174
Skolesundhedsplejerske (Janne Blankholm Hjort):	9888 7832/2964 4520
Sognepræst (Anna Margrethe Saxild)	9837 5041
Center sundhed (Sorggruppe, Rebild kommune)	9988 8450
Solhøj Blomster (Støvring)	9837 1534

Litteratur- og materialeliste

Atle Dyregrov: sorgen. Atle Dyregrov:	At tage afsked: Ritualer, der hjælper barnet gennem Sorg hos børn.
Pat Palmer: Martin Riel Per Bøge	Bare jeg kunne holde dig i hånden. Med sorgen som blind passager. Omsorg: Når nogen man elsker dør.
Kræftens Bekæmpelse	Omsorg: handleplan.
Donna O´Toole: Susan Varley:	Marvi Myrebjørn fatter håb. Grævlingens afskedsgaver.
Peter Olesen: Video (AU, Herning)	Min mor døde og min far døde. Sorgplan
Marianne Davidsen-Nielsen Kræftens Bekæmpelse	Den nødvendige smerte. Når nogen man elsker dør. (Undervisningsmateriale for 6., 7., 8. klasse).
Børns Vilkår:	www.bornsvilkar.dk
Kræftens bekæmpelse:	www.cancer.dk/Cancer/boern_og_unge.htm

Bilag A, B og C

Bilag A "Tekstforslag ved elevs død"

Gregers Krabbe den xx.xx.xxxx

Kære

Klassen har i dag modtaget den tragiske meddelelse, at "navn" er død. Dette er naturligvis noget, som vi alle, og især klassens elever, berøres stærkt af. I de nærmeste dage vil vi derfor bruge megen tid på at tale om det, som er sket. Skolepsykologen vil være til stede på skolen, og i morgen om muligt deltager skolens præst i en mindehøjtidelighed i klassen. Det vil være af stor betydning for børnene, at man også hjemme taler åbent, om det skete. Hvis der bliver brug for yderligere oplysninger eller hjælp, er I velkommen til at kontakte mig.

Med venlig hilsen

Lars Øgendahl Overgaard
Skoleleder, Gregers Krabbe Friskolen

Bilag B "Information om begravelse"

Gregers Krabbe den xx.xx.xxxx

Kære

Det er bestemt, at "navn"s begravelse finder sted dag den kl.
.....ved.....kirke.

Efter aftale med "navn"s familie vil klassen/personalet kunne deltage i begravelsen. Deltagelsen er naturligvis frivillig, men det vil være godt, hvis så mange som muligt deltager.

Dette kan være af stor betydning for bearbejdningen af sorgen i den nærmeste tid. Skolelederen, klasselæreren/ pædagogerne og faglærerne vil også deltage, men det er vigtigt, at børnene også har en anden voksen med sig.

Med venlig hilsen

Lars Øgendahl Overgaard
Skoleleder, Gregers Krabbe

Bilag C – Infoskriv ved medarbejders død

Gregers Krabbe den xx.xx.xxxx

Kære forældre

Vi har i dag modtaget det tragiske budskab, at "navn" er afdøet ved døden.

Dette er naturligvis noget alle, og i særdeleshed skolens elever, er stærkt berørte af. I de nærmeste dage kommer vi til at bruge megen tid på at tale om, hvad der er sket. Hvis der bliver brug for det, vil skolepsykologen også være til stede på skolen.

Det er af stor betydning for jeres børn, at der i hjemmet tales åbent om det, der er sket. Kontakt os gerne for yderligere information eller hjælp.

Med venlig hilsen

Lars Øgendahl Overgaard
Skoleleder, Gregers Krabbe

